

Handläggare
Emma Furtenbach Lundqvist
Telefon: 072-459 93 10

Till
Överförmyndarnämnden

Revidering av riktlinjer för handläggning av ensamkommande barn och unga

Remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Som svar på remissen hänvisar överförmyndarnämnden till förvaltningens tjänsteutlåtande.

Håkan Andersson
Förvaltningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat ut ett förslag till revidering av riktlinjer för handläggning av ensamkommande barn och unga från 2012. Socialförvaltningen har reviderat riktlinjerna i samarbete med stadsledningskontorets social- och skoljuridiska enhet vid juridiska avdelningen

Riktlinjerna ska säkerställa rättssäkerhet och likabehandling i staden när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som erbjuds från socialtjänstens sida.

En ny socialtjänstlag förväntas träda i kraft i juli 2025. Socialförvaltningen bedömer inte att en eventuell ny socialtjänstlag kommer påverka handlägningsprocessen gällande målgruppen ensamkommande barn och unga

Överförmyndarförvaltningen har i huvudsak inget att erinra mot de reviderade delarna i riktlinjerna men föreslår en del viktiga ändringar. Det nya förslaget syftar till att riktlinjerna uppdateras utifrån ändrade lagkrav och praxis, att tydligare hänvisningar ges till lagstiftning samt förarbeten och handböcker hos Socialstyrelsen. Särskilda avsnitt har lagts in rörande flickor och pojkars olika utsatthet

såsom människohandel, hedersrelaterat våld och förtyck samt barn som försvinner. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i dessa situationer där skyddsbehov föreligger.

Det är bra att riktlinjerna revideras under en tid då inflödet av ensamkommande barn är lågt så att det finns en beredskap om antalet skulle öka snabbt. Överförmyndarförvaltningen vill därför passa på att kommentera några stycken i grundskrivelsen.

I stycke 1.3 *Begreppsförklaringar* görs definitionen av ensamkommande barn. Överförmyndarförvaltningen vill poängtera att begreppet ”ensamkommande barn” har använts och används än idag på olika sätt i olika sammanhang. Det finns olika definitioner av vad man menar med ett ensamkommande barn vilket i vissa sammanhang kan leda till missförstånd och få konsekvenser som tenderar att påverka samarbetet mellan myndigheter, kommuner och förvaltningar och i slutändan påverka barnen. Som ett exempel kan nämnas vilken tolkning som görs av vilka barn som berörs av lagen om god man till ensamkommande barn.

Överförmyndarförvaltningen vill även lyfta en fråga kring behov av ändring av det särskilda ansvar som föreligger förvaltningen att arvodera SFV, särskilt förordnade vårdnadshavare.

Bakgrund

Socialförvaltningen har reviderat riktlinjerna i samarbete med stadsledningskontorets social- och skoljuridiska enhet vid juridiska avdelningen. Vidare har stadens chefer inom verksamhetsområdet under revideringsarbetet fått inkomma med inspel och synpunkter angående vad de saknar eller anser behöver förtydligas i nuvarande riktlinjer och utifrån detta inkluderades ensamkommande barn som är asylsökande, massflyktingar, kvotflyktingar och papperslösa.

Ärendet

Skillnader i förslaget mot nuvarande riktlinjer består av ändringar utifrån att flera ändringar och uppdateringar skett i regelverken och rekommendationerna rörande socialtjänstens handläggning av barn- och ungdomsärenden. Förslaget till nya riktlinjer har uppdaterats i enlighet med de nya regelverken och rekommendationerna.

Följande grupper av ensamkommande barn och unga inkluderas i dessa riktlinjer:

- barn och unga som är asylsökande
- barn och unga som varit asylsökande och fått tillfälligt eller
- permanent uppehållstillstånd

- barn och unga som är kvotflyktingar
- barn och unga som är massflyktingar
- barn som är papperslösa
- barn som är EU/EES- medborgare utan uppehållsrätt eller uppehållstillstånd.

I riktlinjerna finns ett kapitel om ensamkommande barn och ungas särskilda utsatthet. Denna utsatthet kan se olika ut för flickor och kvinnor och pojkar och män och kapitlet har delats upp i fler under-
rubriker som människohandel, hedersrelaterat våld och förtryck och barn som försvinner.

Kommunfullmäktige i Stockholms stad har antagit program för barns rättigheter och inflytande. Utöver programmet finns stödmaterial för att pröva barnets bästa och för barnperspektiv. Bedömningen är därför att en individuell prövning av barnets bästa kommer att genomföras i varje enskilt ärende där föreslagna riktlinjer tillämpas.

Ärendets beredning

Förslaget har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, överförmyndarnämnden, Skärholmens stadsdelsnämnd samt Norra innerstaden stadsdelsnämnd för yttrande senast den 15 oktober 2024. Inom överförmyndarförvaltningen har ärendet beretts av förvaltningens stab.

Förvaltningens synpunkter

Det nya förslaget syftar till att riktlinjerna uppdateras utifrån ändrade lagkrav och praxis, tydligare hänvisningar till lagstiftning, förarbeten och handböcker hos Socialstyrelsen vilket nämnden ser som mycket viktigt då förändringar har skett och sker väldigt snabbt inom området beroende av omvärldsläget och lagändringar. Det är viktigt att staden arbetar enhetligt och samverkar inom dessa typer av frågor för att följa med i utvecklingen och även kunna stötta varandra vid behov såsom t.ex. en massflyktsituation.

Överförmyndarförvaltningen vill passa på att kommentera några stycken i grundskrivelsen. I *stycke 1.3 Begreppsförklaringar* görs definitionen av ensamkommande barn. Begreppet ”ensamkommande barn” har använts och används än idag på olika sätt i olika sammanhang. Det finns olika definitioner av vad man menar med ett ensamkommande barn vilket i vissa sammanhang kan få konsekvenser som tenderar att påverka samarbetet mellan myndigheter, kommuner och förvaltningar. Ett exempel är hur man tolkar lagen om god man för ensamkommande barn och vilka barn som omfattas av lagen.

Det har funnits en diskussion kring detta mellan överförmyndarförvaltningen och socialtjänsterna under framförallt 2022. Kommunfullmäktige gav dock i budget 2023, överförmyndarförvaltningen i uppdrag att förordna god man åt alla ensamkommande barn som kommer till Stockholm stad i avvaktan på att barnet ska få en SFV. Här menar man tillika även kvotflyktingar. Överförmyndarförvaltningen är av åsikten att dessa barn visserligen är ensamkommande, men inte omfattas av lagen utan istället har rätt att få en SFV (särskild förordnad vårdnadshavare). SKR (Sveriges kommuner och regioner) har tagit ställning i frågan och menar på att lagen om god man för ensamkommande barn inte kan tillämpas. Socialtjänsterna i staden bör därför ha en beredskap och förbereda för att snabbt kunna ansöka till tingsrätten om SFV för de kvotflyktingbarn som staden vet att man kommer ta emot.

Synpunkter på stycke 4.3 God man och särskild förordnad vårdnadshavare. I stycket beskrivs att överförmyndaren kan fatta beslut om att den gode mannens uppdrag ska upphöra om barnet flyttar till annan kommun och att socialtjänsten i den nya kommunen ska meddela överförmyndaren där barnet är placerat att behov finns att utse ny god man. En omskrivning bör göras i stycket då det i detta fall inte är aktuellt att besluta om upphörande av godmanskap utan korrekt är att ett beslut om *byte av god man* kan fattas av den nya ansvariga kommunens överförmyndarnämnd. Ett barn kan alltså inte ens under en kort period stå utan en god man i väntan på en ny utan den tidigare gode mannen byts istället ut direkt mot en ny.

På samma sätt bör en omskrivning göras i nästkommande stycke där det beskrivs i vilka fall en överförmyndarnämnd kan fatta beslut om att ett uppdrag som god man ska upphöra. I sista punkten står att läsa: *När en god man missköter sitt uppdrag.*

Det är visserligen korrekt att ett uppdrag kan upphöra vid misskötsel, men det bör ändras till att den gode mannen kan *bytas ut* mot en ny. Det vill säga ett upphörande följs alltid av ett förordnande av en ny god man samtidigt som det gamla förordnandet upphör.

Synpunkter på text s 45. Överförmyndarförvaltningen fattar beslut om arvode till SFV och administrerar utbetalning av arvoden till SFV för barn som är placerade i Stockholms stad. Detta kan vara barn som är anvisade till staden men det kan också vara barn som är anvisade till andra kommuner i landet men placerade i staden. Sedan 2015 har överförmyndaren ett budgetuppdrag att arvoda SFV när barnet är folkbokfört eller vistas i staden. Överförmyndaren ska betala ut arvode för både förmyndarskapsdelen och vårdnadshavande delen. Detta skiljer sig från andra kommuners hantering där

överförmyndarnämnden endast betalar ut arvode i förmyndarskapsdelen.

I *stycke 4.3.2* beskriver riktlinjerna området gällande SFV, särskilt förordnad vårdnadshavare. Som även riktlinjerna tar upp, finns idag inget lagstöd för att en SFV har rätt till ersättning i den del som avser vårdnaden av barnet, undantagsvis om den utsedda vårdnadshavaren samtidigt är familjehemsförälder. Endast den del som avser förmyndarskapet finns stadgat om arvode i 12 kap. 16§ FB. Det är överförmyndarförvaltningen som fattar beslut om arvode avseende förmyndarskapet.

2014 gjordes en utredning i staden som ledde till att överförmyndarförvaltningen från och med budget för 2015 fick i uppdrag att hantera hela arvodet för SFV där barn är boende i staden. Arvodet ska motsvara det en god man får innan barnet har uppehållstillstånd. Detta för att det fanns skillnader i staden avseende arvode som utgick från socialtjänsterna. Detta uppdrag fungerar så länge barnet är bosatt i staden men krånglar till det om barnet byter kommun. SFV riskerar att bli utan arvode för vårdnadshavande delen om barnet flyttar då andra kommuner inte har samma hantering. Överförmyndarförvaltningar i andra kommuner har inte, i likhet med Stockholms överförmyndare, samma uppdrag vilket leder till många frågor och besvikna SFV som inte får arvode och inte längre vill ta uppdrag. Överförmyndarförvaltningen i Stockholm har under flera år lyft denna fråga och kommer i budget för 2025 önska att en ändring görs där uppdraget istället läggs tillbaka på socialtjänsterna i staden för att likna andra kommuners hantering. Samtidigt behöver socialtjänsterna i staden få tydliga instruktioner om hur detta ska hanteras, vilket bör skrivas in på sikt i dessa riktlinjer för att garantera en enhetlig hantering.

Bilagor

1. Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande ensamkommande barn och unga
2. Tjänsteutlåtande – Reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden gällande ensamkommande barn och unga